

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji

W

PSYCHIATRII DZIECI I MŁODZIEŻY

Program dla lekarzy posiadających specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty
w psychiatrii

Warszawa 2002

Program specjalizacji przygotował zespół ekspertów:

Prof. dr hab.n.med. Irena Namysłowska - konsultant krajowy
Prof. dr hab.n.med. Jacek Bomba - przedstawiciel konsultanta krajowego
Prof. dr hab.n.med. Maria Orwid - przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego
Dr n.med. Lidia Popek - przedstaw. Naczelnej Rady Lekarskiej
Dr n.med. Bogdan Wasilewski - przedstawiciel CMKP
Opracowanie dydaktyczne dr Zbigniew Węgrzyn - CMKP

1 - Cele studiów specjalizacyjnych

Cele edukacyjne

Celem studiów specjalizacyjnych jest nabycie pełnego zakresu wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych nakreślonych w niniejszym programie pozwalających na samodzielne diagnozowanie i leczenie chorób według najwyższych standardów. Ponadto założeniem studiów jest doskonalenie osobowości specjalizującego się lekarza, kształtowanie postaw etycznych, wypracowanie obowiązku ciągłego poszerzania i pogłębiania wiedzy i umiejętności praktycznych oraz wprowadzania nowych osiągnięć do praktyki lekarskiej.

Uzyskane kompetencje

Lekarz po ukończeniu specjalizacji i otrzymaniu tytułu specjalisty w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży uzyska szczególne kwalifikacje uprawniające do:

- samodzielnego rozwiązywania wszelkich problemów klinicznych i odpowiednich problemów środowiskowych związanych z leczeniem zaburzeń psychicznych występujących u dzieci i młodzieży,
- prowadzenia współpracy w wielodyscyplinarnych zespołach osób zajmujących się dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami psychicznymi oraz organizowaniu im potrzebnej pomocy.
- orzekania w sprawach sądowo-psychiatrycznych, ubezpieczeniowych i innych związanych z oceną stanu psychicznego oraz rozpoznawaniem i leczeniem zaburzeń psychicznych,
- przygotowywania specjalistycznych opinii, zaświadczeń i wniosków dotyczących leczonych chorych,
- udzielania konsultacji lekarskich w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży lekarzom innych specjalności,
- prowadzenia promocji zdrowia i zdrowych wzorów zachowania, profilaktyki chorób i zaburzeń psychicznych, pracy z rodziną, grupami samopomocowymi, organizowania systemu oparcia społecznego,
- wykonywania indywidualnej, specjalistycznej praktyki lekarskiej lub udzielania świadczeń zdrowotnych w ramach grupowej praktyki lekarskiej w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży,
- pracy na stanowiskach kierowniczych np. kierownika poradni w otwartym leczeniu psychiatrycznym lub po 2 latach praktyki ordynatora w oddziale szpitalnym,

- kierowania specjalizacją innych lekarzy w psychiatrii dzieci i młodzieży,
- doskonalenia zawodowego innych pracowników medycznych,
- kierowania eksperymentem medycznym w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży.

2 - Wymagana wiedza

Specjalista w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży powinien wykazać się znajomością:

- dynamiki prawidłowego rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży,
- czynników warunkujących prawidłowy rozwój psychiczny ze szczególnym uwzględnieniem roli wychowania i nauczania,
- etiologii, patogenezy i symptomatologii zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży oraz całokształtu postępowania diagnostycznego,
- metod badania psychiatrycznego dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem zbierania danych środowiskowych,
- rozpoznawania, diagnostyki różnicowej, prognozowania zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży,
- leczenia zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży (psychoterapia indywidualna, grupowa i rodziny, socjoterapia, farmakoterapia, terapia zabawowa i zajęciowa, terapia ruchowa, terapia pracą, terapia zaburzeń mowy, korekcja zaburzeń fragmentarycznych),
- psychiatrii społecznej i środowiskowej dzieci i młodzieży (socjogeneza zaburzeń psychicznych), epidemiologii psychiatrycznej, ogólnych zasad działań środowiskowych z uwzględnieniem alkoholizmu i uzależnień od leków,
- psychologii klinicznej zwłaszcza psychologii dzieci i umiejętności wykorzystywania badań psychologicznych do diagnostyki klinicznej,
- elementów psychologii, socjologii i psychopatologii rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem prawidłowych i patologicznych postaw rodzicielskich i stosunków interpersonalnych,
- psychiatrii konsultacyjnej dzieci i młodzieży,
- działań w pozarodzinym, naturalnym środowisku dzieci i młodzieży (przedszkole, szkoła, zakład pracy, rejon zamieszkania),
- współpracy i współdziałania z lekarzami opieki podstawowej z placówkami resortu oświaty i wychowania, z placówkami resortu sprawiedliwości, organizacjami młodzieżowymi i społecznymi zajmującymi się dziećmi i młodzieżą w rejonie,
- orzecznictwa sądowo-psychiatrycznego dla sądów, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb sądów do spraw rodziny i nieletnich oraz orzecznictwo dla potrzeb resortu oświaty i wychowania,
- organizacji leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży oraz typów placówek resortu oświaty i wychowania oraz resortu sprawiedliwości dla dzieci i młodzieży,
- podstawowych wiadomości z historii psychiatrii; aktualnych kierunków i szkół psychiatrycznych,

- elementów ekonomii i organizacji opieki psychiatrycznej nad dziećmi i młodzieżą.

Neurologia dziecięca

Specjalista w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży powinien wykazać się znajomością:

- podstaw anatomii i fizjologii układu nerwowego z uwzględnieniem zagadnień rozwoju czynności nerwowych w ontogenezie i najnowszych badań w tym zakresie,
- metodyki badania neurologicznego niemowląt, dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym,
- podstawowych wiadomości z zakresu diagnostycznych badań laboratoryjnych stosowanych u dzieci z chorobami układu nerwowego (badanie płynu mózgowo-rdzeniowego, badanie eeg, rtg i inne),
- technik najczęściej wykonywanych badań diagnostycznych takich jak: nakłucie lędźwiowe.
- najczęściej spotykanych chorób i zespołów chorobowych z grupy: metabolicznych, zwyrodnieniowych, aberacji chromosomalnych, wad układu nerwowego, uszkodzeń okołoporodowych, chorób infekcyjnych, autoimmunizacyjnych i toksycznych, urazów czaszkowo-mózgowych, guzów układu nerwowego, zaburzeń napadowych, chorób nerwów obwodowych i mięśni.

Pediatrya

Specjalista w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży powinien wykazać się znajomością:

- rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka w różnych okresach życia (noworodkowym, niemowlęcym i poniemowlęcym, przedszkolnym i szkolnym),
- patologii noworodka i wcześniaka,
- patofizjologii okresu pokwitania,
- ostrych i przewlekłych stanów zaburzeń odżywiania, chorób przewodu pokarmowego, chorób dróg oddechowych, układu krążenia, układu moczowego, krwi, stanów niedoborowych witamin, żelaza itp.,
- choroby reumatycznej, gruźlicy, kiły,
- chorób pasożytniczych,
- chorób gruczołów dokrewnych,
- ostrych chorób zakaźnych wieku dziecięcego,
- postępowania w nagłych wypadkach w pediatryi,
- zagadnień profilaktyki chorób zakaźnych uwzględnieniem szczepień ochronnych,
- żywienia zdrowego i chorego dziecka w różnych okresach rozwoju,

- terapii chorób wieku dziecięcego uwzględnieniem dawkowania leków,
- organizacji opieki nad zdrowym i chorym dzieckiem (poradnia D i D1 – poradnie specjalistyczne),
- przepisów prawnych dotyczących opieki nad matką i dzieckiem.

3. Wymagane umiejętności praktyczne

Specjalista w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży powinien wykazać się umiejętnościami:

- zebrania danych anamnestycznych z różnych źródeł i oceny ich znaczenia dla procesu diagnostyczno-terapeutycznego,
- badania psychiatrycznego, neurologicznego i pediatrycznego dzieci i młodzieży w różnym wieku,
- ustalenia właściwości wskazań i oceny wyników dodatkowych badań diagnostycznych (laboratoryjnych, radiologicznych, elektrofizjologicznych, psychologicznych, innych specjalistycznych w tym CT, MRJ, EEG, SPEC, PET),
- wyboru i właściwego prowadzenia optymalnego postępowania leczniczego tym terapii biologicznej i różnych technik psychoterapeutycznych,
- współpracy diagnostyczno-terapeutycznej z lekarzami innych specjalności, psychologami, pedagogami, pielęgniarkami, pracownikami socjalnymi i innymi pracownikami opiekującymi się dziećmi,
- sporządzania orzeczeń dla potrzeb sądów rodzinnych,
- ustalania grup inwalidzkich u młodzieży,
- wykorzystania różnych agend opieki nad dziećmi i młodzieżą i służb specjalnych na rzecz pacjentów,
- popularyzowania informacji o zaburzeniach psychicznych dzieci i młodzieży w ramach oświaty zdrowotnej.

4 - Formy zdobywania wiedzy i umiejętności praktycznych

Uwaga: Lekarze specjalizujący się uzyskają zaliczenie uczestniczenia tylko w tych kursach specjalizacyjnych objętych programem specjalizacji, które zostały pozytywnie zaopiniowane przez konsultanta krajowego oraz wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych organizowanych przez uprawnione do tego podmioty. Lista kursów podawana jest corocznie do wiadomości lekarzy na stronie Internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

1) Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do psychiatrii dzieci i młodzieży”

Treść kursu:

Celem kursu jest zapoznanie lekarza z zagadnieniami rozwoju dziecka w kontekście faz cyklu życia rodziny, psychopatologii rozwojowej, diagnostyki oraz specyfiki leczenia dzieci i młodzieży.

Zakres tematyczny:

- Zagadnienia psychopatologii rozwojowej w oparciu o wiedzę o rozwoju jednostki (w tym: psychologii i neurofizjologii rozwojowej) i rozwoju rodziny,
- Zagadnienia diagnostyki wielopłaszczyznowej z uwzględnieniem diagnostyki kontekstualnej,
- Zagadnienia diagnostyki rodzinnej i zasady konsultacji systemowej,
- Specyfika terapii i rehabilitacji w zaburzeniach psychicznych dzieci i młodzieży z uwzględnieniem farmakoterapii, psychoterapii i terapii rodzin

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu

Czas trwania kursu: 5 dni (minimum – 40 godzin)

Lekarz uczestniczy w kursie w czasie pierwszego roku specjalizacji

2) Kurs: „Kompleksowe leczenie najważniejszych zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży”

Treść kursu:

Celem kursu jest zapoznanie lekarza z podstawami diagnostyki i kompleksowego postępowania terapeutycznego wybranych zaburzeniach psychicznych dzieci i młodzieży.

Zakres tematyczny:

- Podstawy diagnozy i terapii autyzmu wczesnodziecięcego i innych całościowych zaburzeń rozwojowych
- Podstawy diagnozy i terapii zespołów hiperkinetycznych
- Podstawy diagnozy i terapii zaburzeń z grupy schizofrenii
- Podstawy diagnozy i terapii zaburzeń afektywnych
- Podstawy diagnozy i terapii zaburzeń jedzenia
- Podstawy diagnozy i terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu

Czas trwania kursu: 5 dni (minimum - 40 godzin)

3) Kurs: „Terapia rodziny z pacjentem w wieku dziecięcym i młodzieżowym”

Treść kursu:

Celem kursu jest zapoznanie lekarza z zasadami i specyfiką pracy z rodzinami pacjentów w wieku rozwojowym.

Zakres tematyczny:

- Pogłębienie wiedzy na temat teorii systemów w psychiatrii i w terapii rodzin, zasad pracy z rodziną, cyklu życia rodziny,

- Specyfika pracy z rodziną, w której stosowana jest przemoc – wykorzystywanie seksualne i maltretowanie psychiczne i fizyczne,
- Specyfika pracy z rodzina pacjenta chorego na schizofrenię,
- Specyfika pracy z rodzinami pacjentek z zaburzeniami odżywiania się,
- Specyfika pracy z rodzinami dzieci cierpiących na autyzm i całościowe zaburzenia rozwojowe.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu

Czas trwania kursu: 5 dni (minimum - 40 godz.)

4) Kurs: „Psychoterapia dzieci i młodzieży”

Treść kursu:

Celem kursu jest przybliżenie lekarzowi specjalizującemu się w psychiatrii dzieci i młodzieży zagadnień specyfiki psychoterapii tej grupy wiekowej.

Zakres tematyczny:

- Psychoterapia indywidualna i grupowa – kryteria wyboru w psychiatrii dzieci i młodzieży,
- Psychoterapia psychodynamicznie zorientowana – zasady, wskazania, specyfika w psychiatrii dzieci i młodzieży,
- Psychoterapia behawioralno-poznawcza – zasady, wskazania, specyfika psychiatrii dzieci i młodzieży,
- Społeczność terapeutyczna,
- Inne metody pracy grupowej: muzykoterapia, psychorysunek, praca z ciałem.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu

Czas trwania kursu: 5 dni (- minimum - 40 godz.)

5) Kurs: „Psychoterapia behawioralno-poznawcza w leczeniu zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży

Treść kursu:

Celem kursu jest zapoznanie lekarza z teorią uczenia się, zasadami terapii behawioralno-poznawczej, wskazaniem do jej stosowania w psychiatrii dzieci i młodzieży.

Zakres tematyczny:

- Zasady teorii uczenia się
- Podstawy terapii behawioralnej
- Podstawy terapii poznawczej
- Terapia behawioralna w leczeniu
  - zaburzeń lękowych dzieci i młodzieży
  - zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych dzieci i młodzieży
  - zaburzeń depresyjnych dzieci i młodzieży

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu

Czas trwania kursu: 5 dni (minimum - 40 godz.)

6) Kurs: "Promocja zdrowia"

Treść kursu

Pojęcie zdrowia i jego uwarunkowań. Promocja zdrowia, pojęcia podstawowe, definicje. Organizacja promocji zdrowia w Polsce i na świecie - przykłady programów. Metody promocji zdrowia. Promocja zdrowia w zakładach opieki zdrowotnej. Wybrane problemy promocji zdrowia kobiet. Ocena skuteczności. Promocja zdrowia w Narodowym Programie Zdrowia.

Czas trwania kursu: 3 dni

Miejsce kształcenia: CMKP, AM

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu u kierownika kursu.

b) Staże kierunkowe

1) Staż specjalizacyjny podstawowy w psychiatrii dzieci i młodzieży

Program stażu

W czasie stażu lekarz specjalizujący się ma obowiązek zapoznania się z zasadami kompleksowego leczenia podstawowych zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży wymagających leczenia szpitalnego.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- zasady przyjmowania do szpitala psychiatrycznego dzieci i młodzieży (Ustawa o Ochronie Zdrowia Psychicznego)
- zasady prawidłowej organizacji i funkcjonowania oddziału dla dzieci i młodzieży
- kompleksowe leczenie zaburzeń z grupy schizofrenii
- kompleksowe leczenie zaburzeń lękowych i afektywnych
- kompleksowe leczenie zaburzeń jedzenia

Umiejętności praktyczne:

- samodzielne zbadanie pacjenta, postawienia diagnozy; diagnoza różnicowa, sporządzenie planu terapeutycznego,
- znajomość umiejętności posługiwania się podstawowymi narzędziami oceny stanu psychicznego dzieci i młodzieży,
- samodzielne prowadzenie leczenia farmakologicznego,
- współpraca z innymi członkami zespołu (psycholog, psychoterapeuci) w prowadzeniu psychoterapii,
- współpraca z nauczycielami, jeśli w oddziale istnieje szkoła.

Forma zaliczenia stażu u kierownika stażu: a) kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu, b) sprawdzian umiejętności praktycznych

Czas trwania stażu: 9 miesięcy

Miejsce stażu: w klinice lub oddziale psychiatrii dzieci i młodzieży

2) Staż specjalizacyjny w poradni zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży

Program stażu

W czasie stażu lekarz powinien zapoznać się z: rozwojem fizycznym i psychicznym dziecka w różnych okresach życia, podstawowymi chorobami wieku dziecięcego ich terapią oraz zaburzeniami psychicznymi dzieci i młodzieży leczonymi w poradniach: całościowe zaburzenia rozwoju, zaburzenia hiperkinetyczne, specyficzne zaburzenia rozwoju mowy, języka, umiejętności szkolnych, zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się w dzieciństwie i w okresie dorastania.

Zakres wiedzy teoretycznej

- kompleksowe leczenie zaburzeń psychicznych nie wymagających hospitalizacji: całościowe zaburzenia rozwoju, zaburzenia hiperkinetyczne, specyficzne zaburzenia rozwoju mowy, języka, umiejętności szkolnych, zaburzenia zachowania i emocji,
- znajomość orzecznictwa sądowo-psychiatrycznego ze szczególnym uwzględnieniem sądów rodzinnych
- znajomość organizacji placówek zajmujących się dziećmi młodzieżą w resorcie nauki i sprawiedliwości

Umiejętności praktyczne

- współpraca z lekarzami opieki podstawowej z placówkami Resortu Oświaty i Wychowania, Sprawiedliwości, organizacjami młodzieżowymi i społecznymi zajmującymi się dziećmi młodzieżą w rejonie
- sporządzenie orzeczeń dla potrzeb Sądów Rodzinnych
- ustalenie grup inwalidzkich młodzieży
- właściwe prowadzenie optymalnego postępowania leczniczego – terapii biologicznej i psychoterapeutycznej
- współpraca diagnostyczno-terapeutyczna z lekarzami innych specjalności, psychologami, pielęgniarkami szkolnymi, pracownikami socjalnymi

Forma zaliczenia stażu u kierownika stażu: a) kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu, b) sprawdzian umiejętności praktycznych

Czas trwania stażu: 5 miesięcy w tym 2 miesiące w poradni pediatrycznej

Miejsce stażu: poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży

3) Staż specjalizacyjny w oddziale psychiatrii środowiskowej dla dzieci i młodzieży

Program stażu

W ramach stażu lekarz specjalizujący się w psychiatrii dzieci i młodzieży powinien zapoznać się z leczeniem dziecka i młodzieży w środowisku, zwłaszcza z hospitalizacją domową

Zakres wiedzy teoretycznej

- Wskazania i zasady leczenia dziecka w środowisku
- Hospitalizacja domowa – dylematy teoretyczne i praktyczne
- Specyfika leczenia środowiskowego dzieci i młodzieży z różnymi zaburzeniami psychicznymi (schizofrenia, przemoc w rodzinie itp.)

Zakres wiedzy praktycznej

- Umiejętność przeprowadzenia wstępnej konsultacji systemowej i dalszej pracy z rodziną
- Umiejętność leczenia dziecka w środowisku

Forma zaliczenia stażu u kierownika stażu: a) kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu, b) sprawdzian umiejętności praktycznych

Czas trwania stażu: 4 miesiące

Miejsce stażu: oddział psychiatrii środowiskowej dla dzieci i młodzieży

4) Staż specjalizacyjny w oddziale leczenia uzależnień dzieci i młodzieży

Program stażu

W ramach stażu lekarz specjalizujący się w psychiatrii dzieci i młodzieży powinien nauczyć się podstaw leczenia dzieci i młodzieży uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

Zakres wiedzy teoretycznej

- Znajomość Ustawy o Wychowaniu w Trzeźwości i Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii,
- Znajomość objawów zespołów psychopatologicznych w uzależnieniu od substancji psychoaktywnych,
- Znajomość zasad leczenia uzależnienia od substancji psychoaktywnych dzieci i młodzieży w fazie detoksykacji wczesnej i późnej rehabilitacji (z uwzględnieniem perspektywy rozwojowej),
- Podstawowe zasady pracy z rodzinami osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

Umiejętności praktyczne

- Samodzielne rozpoznanie i leczenie zaburzeń psychicznych przebiegu uzależnienia od substancji psychoaktywnych,

- Orzekanie o przymusowym leczeniu nieletnich uzależnionych od substancji psychoaktywnych,
- Udzielanie terapeutycznych informacji rodzinie.

Forma zaliczenia stażu u kierownika stażu: a) kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu, b) sprawdzenie umiejętności praktycznych

Czas trwania stażu: 2 miesiące

Miejsce stażu: w oddziale leczenia uzależnień dzieci i młodzieży

5) Staż kierunkowy (fakultatywny) w: pediatrii, neurologii dziecięcej lub staż w poradni psychologiczno-pedagogicznej, przedszkolu, DPS, poradni genetycznej (do wyboru kierownika specjalizacji)

Program stażu

Celem stażu jest nabycie lub pogłębienie wiedzy i umiejętności praktycznych w wybranej dziedzinie zgodnie z zainteresowaniami lub potrzebami edukacyjnymi specjalizującego się lekarza w uzgodnieniu z kierownikiem specjalizacji.

Forma zaliczenia stażu kierunkowego (u kierownika stażu): a) kolokwium z wiedzy teoretycznej objętej programem stażu, b) sprawdzian umiejętności praktycznych.

Czas trwania stażu: 2 miesiące

Miejsce stażu: placówka uprawniona do prowadzenia specjalizacji lub stażu

c) Kształcenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych

Wykaz procedur i zabiegów medycznych, w których lekarz specjalizujący się ma uczestniczyć:

- PL u dzieci i młodzieży,
- Udział w społeczności terapeutycznej, terapii grupowej (koterapia), grupie Balinta, sesji terapii rodzinnej (koterapia),
- Uczestniczenie w superwizji prowadzonych sesji psychoterapeutycznych.

Wykaz procedur i zabiegów medycznych, które lekarz specjalizujący się ma obowiązek wykonać:

- Umiejętność oceny rozwoju dziecka
- Wykonanie PL u dzieci i młodzieży,
- Diagnostyczna sesja terapii rodzin,
- Umiejętność prowadzenia psychoterapii dzieci i młodzieży w superwizji,
- Umiejętność prowadzenia długoterminowej terapii farmakologicznej dzieci i młodzieży

d) Formy i metody samokształcenia

- Uczestniczenie w seminariach, konferencjach, posiedzeniach i innych formach kształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.
- Specjalizujący się lekarz zobowiązany jest do wygłoszenia lub opublikowania jednej pracy poglądowej (samodzielnie) lub oryginalnej (jako współautor).
- Studiowanie zalecanego piśmiennictwa:

Zalecana literatura

- 1) Zaburzenia rozwoju psychicznego, w: Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD 10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne. Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne "Vesalius" IPiN Kraków - Warszawa 1997.
- 2) Namysłowska I.: Terapia rodzin. Springer PWN, Warszawa 1997.
- 3) Orwid M., Pietruszewski K. (red.): Psychiatria dzieci i młodzieży. Collegium Medicum UJ. Kraków 1996
- 4) Orwid M. (red.): Zaburzenia psychiczne u młodzieży. PZWL, Warszawa 1981.
- 5) Psychiatria dziecięca, w: Psychiatria, Dąbrowski S., Jaroszyński J., Pużyński S. (red.): PZWL, Warszawa 1987.
- 6) Józefik B. (red.): Anoreksja i bulimia psychiczna. Collegium Medicum, Kraków 1999.
- 7) Judith, Levis Herman: Przemoc. Uraz psychiczny i powrót do równowagi. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Gdańsk 1999
- 8) Jaklewicz H.: Autyzm wczesnodziecięcy. G. W. P. Gdańsk 1993.
- 9) Popielarska A., Popielarska M. (red.): Psychiatria wieku rozwojowego. III wydanie, Wyd. PZWL. Warszawa 2000.
- 10) Scully J. H.: Psychiatria dzieci i młodzieży, w: Psychiatria. Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner, Wrocław 1998.
- 11) Rutter M., Hersov L. (red.): Child and Adolescent Psychiatry. Modern Approaches. Blackwell Scientific Publications. Oxford 1987.
- 12) Levis M.: Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook. Williams and Wilkins. Wydanie 2, 1996.
- 13) Żebrowska M. (red.): Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży. PWN, 1996.
- 14) Harlock E. B.: Rozwój dziecka. PWN, Warszawa 1985
- 15) Bilikiewicz A, Pużyński S., Rybakowski J., Wciórka J (red). Psychiatria Wydawnictwo Medyczne Urban&Partner, Wrocław 2002 Tom I, II.
- 16) Goodman R., Scott S. Psychiatria dzieci i młodzieży, Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner Wrocław, 2000.
- 17) Michałowicz R., Józwiak S. (red.) Neurologia dziecięca. Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner Wrocław, 2000.
- 18) Górnicki B., Dębiec B., Baszczyński J. (red.) PEDIATRIA, ISSN, 1995.

Czasopisma

- 1) Psychiatria i Psychologia Kliniczna Dzieci i Młodzieży,

- 2) Psychiatria Polska,
- 3) Psychoterapia,
- 4) Postępy Psychiatrii i Neurologii,
- 5) Neurologia Dziecięca,
- 6) Medycyna Praktyczna –pediatria,
- 7) Nowiny psychologiczne,
- 8) Pediatria Polska.

e) Pełnienie dyżurów lekarskich

Specjalizującego się lekarza obowiązuje odbycie 50 dyżurów lekarskich psychiatrycznych.

5 - Metody oceny wiedzy i umiejętności praktycznych

a) Kolokwia

Lekarz specjalizujący się zalicza niżej wymienione kolokwia:

- kolokwium po każdym kursie specjalizacyjnym
- kolokwium z pediatrii,
- kolokwium z neurologii wieku rozwojowego,
- kolokwium z psychiatrii dzieci i młodzieży,
- przedstawienie co najmniej 6 przypadków (case study),
- kolokwium z prawa medycznego,

b) Zaliczenie sprawdzianów umiejętności praktycznych

Specjalizujący się lekarz zobowiązany jest do zaliczenia sprawdzianów z umiejętności praktycznych po każdym stażu kierunkowym.

c) Ocena pracy pogładowej

Oceny i zaliczenia przygotowanej przez lekarza pracy pogładowej lub oryginalnej dokonuje kierownik specjalizacji.

7. - Czas trwania specjalizacji

Specjalizacji w psychiatrii dzieci i młodzieży trwa 2 lata (24 miesiące) w tym kursy, staże i urlopy.

8 - Państwowy egzamin specjalizacyjny

Studia specjalizacyjne z psychiatrii dzieci i młodzieży kończą się egzaminem końcowym złożonym z części praktycznej i teoretycznej. Kolejność zdawania poszczególnych części egzaminu:

- 1) egzamin testowy (zestaw pytań testowych wielorakiego wyboru z zakresu wymienionej w programie specjalizacji wymaganej wiedzy).
- 2) egzamin praktyczny:

Samodzielna analiza przypadku:

- a) badanie przedmiotowe i podmiotowe pacjenta
- b) zaplanowanie koniecznych badań
- c) analiza wyników dostępnych badań
- d) ustalenie rozpoznania i przeprowadzenie różnicowania
- e) zaplanowanie leczenia

- 3) egzamin ustny (zestaw ustnych pytań problemowych z zakresu wiedzy objętej programem specjalizacji w psychiatrii dzieci i młodzieży)

8 – Ewaluacja programu studiów specjalizacyjnych

Program studiów specjalizacyjnych będzie okresowo poddawany ewaluacji i w razie potrzeby modyfikowany przede wszystkim w związku z postępami wiedzy medycznej i koniecznością ciągłego doskonalenia procesu specjalizacji lekarskich - po zasięgnięciu opinii nadzoru specjalistycznego, samorządu lekarskiego, towarzystw naukowych, CMKP i Ministerstwa Zdrowia. Specjalizujący się lekarze oraz ich kierownicy specjalizacji zobowiązani są śledzić i uwzględniać zmiany programowe i odpowiednio korygować proces własnych studiów specjalizacyjnych. Aktualna, obowiązująca wszystkich specjalizujących się lekarzy wersja programu studiów specjalizacyjnych w psychiatrii dzieci i młodzieży, jest dostępna na stronie Internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl .